

KIS SZEGEDI MUNKÁSMOZGALOM- TÖRTÉNET

VII.

Az I. világháború kitörése után a szegedi munkásmozgalom is nagymértékben visszaesett. A munkások jelentős részének bevonultatása miatt a szakszervezetek elnéptelenedtek. Öt szakszervezeti csoport beszüntette működését, a fennmaradók pedig egészen kiszűrése tevékenységét folytattak 1915—1916-ban. Az életbe léptetett kivételes intézkedések miatt sem gazdasági, sem politikai mozgalmakra egyelőre nem volt lehetőség. A hadsereg hatalmas vérvesztései a frontokon, a hátszág dolgozóinak fokozódó kizsákmányolása, a növekvő katonai terror stb., egy szóval a háborús szenvedések azonban Szegeden is fokozatosan megérlelték elsősorban a munkásokban, később a középrétegbeliek és a burzsoázia egyes csoportjaiban is a háború értelmetlenségének gondolatát. A társadalmi elmentések, amelyek a háború kitörése után átmenetileg visszaszorultak, 1917-ben ismét felángoltak. A legöntudatosabb szegedi munkások is ekkor már nagy erővel igyekeztek meggyengült vagy szétesett szervezeteiket újjászervezni. A Tisza-kormány bukása után — a viszonylag nagyobb mozgásszabadságot kihasználva — sikerült sok munkást bevonni a szakszervezetekbe. A szakszervezeti taglétszám gyarapodása Szegeden az országosnál nagyobb mérvű volt: míg 1912 végén 1406, 1917 végére már kb. 6000, tehát mintegy négyszer annyi szakszervezeti tag volt. (Országos átlagban ugyanezen időszakban kb. csak kétszeresére nőtt a taglétszám.) Új szervezatként jött létre a dohánygyári munkások, vasutasok, villamos vasúti alkalmazottak, vegyipari munkások szegedi szakcsoportja. Több helyi csoport eredményes harcokat vezetett 1917-ben a munkások életkörülményeinek javításáért. E mozgalmak károkat okoztak a háborús gazdálkodásnak, ezen keresztül tehát politikai tartalmuk is volt.

1917-ben a szociáldemokrata párt is fokozta tevékenységét: választójogi reformot akart kényszeríteni, és elérni azt, hogy a kormány tegyen hatékony lépéseket a megegyezéssel imperialista béke érdekében. E törekvés jegyében Károlyi Mihály pártjával és a polgári radikális párttal megalkotta a Választójogi Blokkot, amelynek vezetését azonban átengedte a polgári erőeknek. A Blokk szervezete Szegeden is megalakult. A szociáldemokrata párt a munkástömegek 1917-ben megnövekedett aktivitása idején is — akárcsak az 1914 előtti években — azt hirdette, hogy a munkásoknak a polgári demokráciáért kell harcolniuk, a polgári ellenzék vezetésével, alkotmányos úton. Az országos pártvezetőség állásfoglalásának megfelelően a szegedi párt-

A Délmagyarország 1918. évi tudósítása Szeged rendkívüli közgyűlésének összehívásáról.

szervezet sem készítette elő a tömegeket a tőkés-földesúri rendszer forradalmi megdöntésére. Reformista politikai gyakorlata már 1914 előtt sem felelt meg a történelmi helyzet követelményeinek, még kevésbé 1917–1918-ban, a fennálló rend mindinkább elmélyülő válsága idején.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének hazánkban is igen nagy hatása hozzájárult munkásmozgalmunk mennyiségi és minőségi fejlődéséhez. «A mozgalom új lendületét az 1918. évi januári sztrájk is jelezte, amelybe — a béke bízótása és Szovjet-Oroszország védelme jegyében — a szegediek is bekapcsolódtak. A sztrájk kiterjedt az egész monarchiára. Szegeden mintegy 12 000 ember sztrájkolt: nemcsak a munkások, hanem vasúti alkalmazottak, kispárosok, kiskereskedők is. A sztrájk során megalakult a szegedi munkástanács. 1918 tavaszán és nyarán több, a gazdasági helyzet javítására irányuló megmozdulás is volt a városban, amelyek közül kollektív szerződést vívott ki a cipőipari szövetkezet munkásainak harca.

A magyarországi munkásmozgalom baloldali erőinek fokozódó tevékenysége rajzolódott ki a júniusi általános politikai sztrájkban, amely ugyancsak átfogta a monarchiát. A megmozdulásba szervezett munkások mellett a szervezetlenek nagy tömegét sikerült bevonni Szegeden is. Az itt működő baloldaliak azonban még nem voltak annyira erősek, hogy kivonják a helyi proletariátust az opportunisták befolyás alól. Ennek következtében a

szociáldemokrata párt központi vezetőségének az 1918 kora őszére kialakult forradalmi helyzetben is lényegében változatlan politikai irányvonala érvényesült Szegeden. Ez tette lehetővé, hogy a helyi ellenzéki burzsoázia képviselői, akik a béke megteremtését, az ország függetlenségét és demokratikus átalakítását alkotmányos eszközökkel, megrázkódtatás nélkül kívánták elérni, polgári programjuk szolgálatába tudták állítani a szervezett munkásokat is. Ezt tükrözte pl. a Szegedi Nemzeti Tanács október 22-i megalakítása. Ez a szerv október végén több népgyűlést rendezett, amelyeken Szeged népet, munkásságát, ifjúságát a Magyar Nemzeti Tanács programjának támogatására szólította.

A baloldali erők befolyása alatt álló fővárosi munkások és katonák október 30–31-i forradalmának hírére a szegedi munkások, katonák, kispolgárok, diákok is erőteljesebb mozgásba kezdtek. A katonák kitűzték az őszirózsát, tüntetve bejárták a várost, és felhangzott a „Le a királysággal! Eljén a köztársaság! Eljén a béke!” jelszó is. A Szegedi Nemzeti Tanács a spontán tömegmozgalmat szervezett keretekbe akarta terelni; október 31-én délután nagy népgyűlést hirdetett, amelyen mintegy 30 000 főnyi tömeg tüntetett a Magyar Nemzeti Tanács mellett. Az állami, városi tisztviselők, testületek, szervezetek, katonaság stb. bejelentették csatlakozásukat. A gyűlés szónokai szerint létrejött a „népuralom”, most már csupán az a tennivaló, hogy mindenki segítse elő a kormány programjának megvalósítását és a burzsoa erők vezetésével, azokkal együttműködve végezze munkáját. A gyűlésen részt vevők egy csoportja azonban nem elégedett meg a szónokok szavaival: vörös zászló alatt elindult a politikai folyok kiszabadítására. Ezzel az akcióval léptek fel először teljesen önállóan, a szociáldemokrata párttól függetlenül azok a munkások és katonák, akik már ekkor a forradalom továbbfejlesztésének gondolatát képviselték.

November 1-én a Szegedi Nemzeti Tanács átvette a város ügyeinek irányítását. A fővárosi forradalmi események hatása alatt, az uralomra jutott burzsoa-szociáldemokrata koalíciós kormány távirati utasítására a főispán összehívta Szeged rendkívüli közgyűlését, amely november 2-án kimondta az új kormányhoz való csatlakozást. Az említett október 31–november 2-i helyi események a forradalom szegedi győzelmét jelentették, amelyben tehát a döntő szerepet a fővárosi munkás- és katonatömegek győzelmes forradalma játszotta.

G. E.

